

# Out of Art – actuele outsider art/contemporary outsider art

## Julia Dotulong en Pieter van den Heuvel

Pieter van den Heuvel (ontwerper en mede-eigenaar van Volta\_thinks\_Visual) en Julia Dotulong (Communicatieprojecten en PR) verzamelen sinds een jaar of vijf Outsider Art. Eva von Stockhausen bezocht hen in het plaatsje Amerongen op de Utrechtse Heuvelrug, waar zij tijdelijk wonen. Zij spraken met haar over verzamelen in tweetallen, over ontwerp versus obsessie en over het nut van het internet bij het verzamelen van kunst in het algemeen en Outsider Art in het bijzonder.

### Begin

In 1998 vond de eerste kennismaking van Julia en Pieter met Outsider Art plaats, toen Pieter het boek 'Willem van Genk, een getekende wereld' (Zwolle 1998) kocht. Hij vertelt "Dat pakte me meteen. Ik ben een boekenman en ontwerper. En dit boek lag bij Scheltema en ik dacht 'Wat bijzonder, dát moet ik hebben'. Ik heb een kunstacademische achtergrond, dus het verhaal van Jean Dubuffet (1901-1985) en Art Brut was me eigenlijk wel bekend, maar door dit ene boek ging Outsider Art pas echt voor me leven.

Onze latere, grote kennismaking met Outsider Art kwam in 2009 in Parijs. Julia woonde daar een aantal maanden en ik ben een paar keer overgekomen. We plozen dan Pariscope uit, en zo ontdekten we bijvoorbeeld Halle St. Pierre, waar op dat moment juist een overzichtstentoonstelling van hun eigen collectie Art Brut en Outsider Art te zien was. Toen we

die expositie bezochten..., eigenlijk waren we vanaf dat moment 'hooked'. Hier werd namelijk meteen heel duidelijk voor ons, hoe breed de Outsider Art wereld, het genre, -werkelijk is". "Een nieuwe wereld ging open", voegt Julia toe. In de jaren die volgen bezoeken ze verschillende Outsider Art evenementen. Op de Outsider Art Beurs in Haarlem kopen zij in 2010 hun eerste werken: twee tekeningen van Johnson Wree (1970) en twee werken van Alexandra Huber (1955). In 2011 volgt een bezoek aan de workshop van Creativity Explored ("het talentklasje van Creative Growth") in San Francisco. Hier ontdekken zij de outsiderkunstenaar Daniel Green (1985). "Het interessante en aantrekkelijke in zijn werk is het samengaan van tekst, onder meer opsommingen, en beeld", vertelt Pieter. "De compositie schrijft hij helemaal vol. Bij ons bezoek aan Creativity Explored troffen we destijds een enorm grote hal vol kunstenaars, en we mochten gewoon laden opentrekken. Toen hing er één klein plankje bij de uitgang, en ik zei 'Wat bijzonder, mag ik dat eens zien?', waarop ik te horen kreeg dat al het werk van Daniel Green net de week daarvoor was weggehaald, voor een expositie. Toch wilde ik héél graag dat plankje kopen, en dat kon. Later hebben we nog acht werken van deze kunstenaar bij hen gekocht, via internet. Ze hebben een goede webshop, die houden we in de gaten."

In 2013 maken Julia en Pieter een heuse 'Outsider Art trip' door Europa. Startend vanuit Frankrijk, rijden zij via Italië naar Zwitserland en Duitsland, om musea en 'environments' te bezoeken. Onder andere de Prinzhorn Collectie in Heidelberg en Museum Charlotte Zander in Bönningheim worden daarbij aangedaan. Pieter vertelt hoe Museum Haus Cajeth in Heidelberg een verkooptentoonstelling hield, en zij daar een paar werken van Hans Schön (1965) hebben gekocht. "Vooral de wijze van presenteren vond ik heel interessant; op een enorme wand hadden ze de werken helemaal tot bovenaan gehangen. Laatst zagen we een documentaire over La Maison Rouge in Parijs; ook zij maken opstellingen waarbij hele wanden vol hangen." "Zo kunnen we het dus ook doen!", lacht Julia. "Ik vind dat heel mooi, maar ik kan me wel voorstellen dat het op een gegeven moment een beetje teveel wordt." "Drukte werkt alleen als er ook rust tegenover staat," haakt Pieter in. "Anders zie je op een gegeven moment de kunst niet meer. In ons volgende huis (dat momenteel wordt verbouwd), moeten we wel echt werken gaan wisselen, want het is onderhand te veel om allemaal op te hangen. Hoe, daar zijn we dus over aan het nadenken."

### Internet

"Via internet komen we op nieuwe namen en tips", vervolgt Julia. "Pieter heeft onlangs nog online een kunstenaar in Californië ontdekt." "Dit werk van Hein Dingemans bijvoorbeeld, heb ik via Catawiki gevonden", zegt Pieter. "Dat is een internetveiling, en die verkopen alles; van antieke kastjes tot stoomboten. Ze hebben ook een afdeling moderne kunst. Ineens kwamen daar twee vroege werken van Hein Dingemans voorbij. Toen ik die eenmaal gekocht had, werden nog vier werken van zijn hand aangeboden. Die man, een antiquair, had ze uit een nalatenschap. Dus nu hebben wij dit vroege werk van Hein in ons bezit, nog van vóór hij bij Galerie Herenplaats in Rotterdam kwam. Voorafgaand aan Outsider Art verzamelden wij moderne kunst en Afrikaanse etnografica. Dat doen we nog steeds, maar het gemak waarmee wij bijvoorbeeld online Outsider Art kopen in Californië,

zo zouden we bijvoorbeeld nooit een Afrikaans beeld durven kopen.”

### Favorieten

Anno 2015 bestaat de collectie van het paar uit zo'n tweehonderd werken. Om maar een paar voorbeelden te noemen: tekeningen en grafiek van Bob van Buuren (1981) van de Wijde Doelen in Utrecht, comicachtig werk van Wouter Coumou (1957) van het Jans Pakhuys in Amersfoort en werken in zwarte balpen op papier van de Amerikaanse kunstenaar Beverly Baker (1961).

Een grote favoriet is Robert Kirshner (1955-2009). Pieter heeft twee werken van deze Amerikaanse outsider. “Het gaat mij om het niet perfecte, het zoekende. Ik kijk er naar als tekenaar. Ik zelf ben namelijk een mislukt kunstenaar, ben destijds naar de kunstacademie (Akademie voor Kunst en Vormgeving St. Joost in Breda) gegaan om schilder te worden en om monumentale vormgeving te studeren. Na een jaar was het wel duidelijk: ik werd geen schilder, maar ontwerper. Maar ik ben altijd blijven tekenen.

En dat vind ik ook zo spannend in het werk van Kirshner. Dit in combinatie met de typografie; hij schrijft namelijk altijd in zijn werk. En het werken met gum; het dingen weer weghalen, zodat het een doorwerkt geheel wordt. Ik heb hem ontdekt via het Museum of Everything in Engeland, zij hebben fantastische catalogi. Op deze manier kun je achterhalen waar een bepaalde kunstenaar te vinden is, op welke website. En vervolgens kom je er achter dat iemand heel benaderbaar is. Kirshner heeft ook hele grote werken gemaakt; skylines van Amerikaanse steden, maar die zijn erg duur.” Vervolgens laat hij twee oliepastels van een andere outsider zien: Bullfight uit 2010 en Bull uit 2010 van Charles ‘Pancho’ Cruz (1946), van Creativity Explored. “Ik vind ze samen zo mooi; en kijk hoe de matador helemaal van het papier afloopt.”

Ook naar het werk van Willem van Genk (1927-2005) kijkt Pieter vooral als vormgever. Hij slaat het boek ‘Willem van Genk, een getekende wereld’, met daarin afbeeldingen van werken van de Haagse outsiderkunstenaar, open. “Hier verzuip je in, je gaat erin onder, dat is zo bijzonder eraan. En hij was natuurlijk supergoed in lay-out. Het zijn echt omslagen van een ontwerper. Hij snapt heel goed hoe je een compositie opbouwt. Hoe je met typografie omgaat. Vaak gaat het niet eens om de betekenis van de woorden, het gaat er om dat er iets stáát. Hij hanteert ze in de eerste plaats als illustratieve elementen. Heel spannend.”

### Tweetallen

Als Pieter en Julia geloven in een kunstenaar, kopen zij graag twee werken van hem of haar. Pieter zegt daarover “Je hebt meerdere werken nodig om te zien dat iemand obsessief met iets bezig is, en wat zijn stijl nu precies is. Schildert hij dan een bloempot of landschap? Als je van Hein Dingemans één werk ziet, denk je ‘Goh, een hoop negers met grote fallussen’. Maar als je twintig werken van hem zou zien, zie je dat hij wel degelijk een thema te pakken heeft”. “Dan snap je ook meteen dat daar een wereld achter schuilgaat”, voegt Julia toe. “Die fascinerende wereld interesseert mij.”

### Ontwerp versus obsessie

Julia zegt “Wat wij mooi vinden, daar zit wel verschil in. We zijn het niet altijd met elkaar eens. Pieter let sterk op vormen en schrift, heeft veel repeterend werk. Veel typografie ook, vanuit zijn vak als ontwerper. Ik houd daarentegen meer van obsessief werk. Er moet echt een wereld in zitten, waardoor ik word gegrepen”.

### De persoon en het werk

Ik vraag Pieter en Julia in hoeverre zij bezig zijn met de kunstenaar zelf; de persoon achter het werk. Beiden geven aan dat dit bij hen altijd op de tweede plaats komt. Julia zegt “Eerst willen we worden gegrepen door het werk zelf. We weten het wel; er staat bij expo's ook vaak een klein biografietje bij. En dat lezen we dan. Soms geeft dat verdieping, zoals wanneer er staat dat een jongeman na het overlijden van zijn moeder plotseling twintig crucifixen ging schilderen. Dat verrijkt wel de ervaring van ernaar kijken, maar ik vind een werk niet interessanter omdat ik weet ‘die jongen heeft Down’. Veel kunstenaars, ook niet-outsiders, hebben dingen meegemaakt, een slechte jeugd bijvoorbeeld. Kunst is voor mij toch vóór alles gevoel”.

“We vinden een werk niet mooi, omdat iemand iets heeft”, vult Pieter aan. “Het is toch wel heel knap dat hij dat gemaakt heeft, ondanks zijn handicap, dát idee. Dat is totaal niet onze visie, daarvoor nemen we kunstenaars te serieus”.

Julia vervolgt “Het is voor ons gewoon kunst. Van een niet-outsider hoeven we ook niet te weten of hij een slechte nacht heeft gehad, of hoe zijn jeugd was. Pas als het relevant is, dan wil ik dat wel weten. Maar in eerste instantie gaat het daar niet om. Het is niet anders dan bij literatuur of muziek. Bij literatuur staat er op de achterflap vaak iets

over de schrijver. Maar ik begin bij pagina 1, en als die mij aanstaat lees ik pagina 2. En pas als het boek uit is, lees ik de tekst op de achterflap. Ik wil de ervaring zuiver houden. Ik wil niet beïnvloed worden door wat op de achterflap staat. Als het goed is, is het goed”.

#### De toekomst

Pieter heeft geen vastomlijnde toekomstplannen wat de collectie betreft. “Het verzamelen gaat heel organisch bij ons. Het kan ook zomaar zijn dat we naar Art Rotterdam gaan en weer helemaal wild zijn van een modern kunstwerk. En dat dan na een half jaar blijkt dat we geen Outsider Art meer hebben gekocht. Met het kopen ‘an sich’ zijn we niet zo bezig, het gaat niet om het ‘hebben’. Maar het is gewoon zo dat we van deze kunst zo ontzettend blij worden, dat het de moeite waard is om het te verzamelen. Het gaat ons ook niet om bepaalde grote namen, het gaat ons om de kracht van een werk.”

Julia geeft aan dat zij in de toekomst meer folk art zou willen verzamelen. “Échte folk art; landschappen bijvoorbeeld, en ook meer Oost-Europees werk. En om dan ook een keer een rondreis door dat deel van Europa te maken, en verschillende plekken aan te doen waar Outsider Art te vinden is. “Dat soort kunst heet volgens mij ‘Farmers’ Art?’” vraagt Pieter. “Dat klopt,” zegt Julia, “in het Duits heet het ‘Bauernkunst’, die term kwamen we destijds voor het eerst tegen in het Zwitserse kunstmuseum in St. Gallen. Dit soort werk heeft iets heel lieflijks en alledaags. Daardoor biedt het als het ware een andere dimensie voor mij, als tegenhanger van obsessieve kunst. Het gaat mij om het pastorale: boeren die in de winter even niets te doen hebben en dan hun leven gaan schilderen. Pure schoonheid van het dagelijks bestaan.”

Tenslotte wijst Pieter weer op het boek met werken van Willem van Genk “Het ultieme werk dat ik nog zou willen hebben! Dat kan ik makkelijk zeggen, want er is toch niets meer op de markt, volgens mij. Als ik dáár ooit nog een werk van zou kunnen kopen...”.

---

Tekst: Eva von Stockhausen

